

PROPOSTES PER A LA DESESCALADA A LES PRESONS CATALANES EN EL CONTEXT DE LA COVID-19

En la gestió per a minimitzar els impactes de la Covid-19 a les presons, la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima (en endavant, la SMPRAV) ha adoptat diferents mesures als centres penitenciaris amb l'objectiu, segons afirmen, de reduir la població reclusa i de mantenir els contactes amb l'exterior, especialment amb les famílies. Les primeres mesures van ser aprovades el 10 de març i consistien en la restricció d'activitats i trasllats de població reclusa per minimitzar l'impacte del coronavirus, i més tard es va acordar la suspensió de les visites amb familiars, tant les comunicacions per locutori com els vis-a-vis.

Per part nostra, les entitats defensores dels drets de les persones preses i dels drets humans, hem fet èmfasis en la necessitat de posar al centre els drets de les persones privades de llibertat durant la gestió d'aquesta crisi, per a evitar greus conseqüències per a la vida i la salut d'elles i de les seves famílies. Durant aquests mesos hem sol·licitat l'adopció, per part de l'administració, de mesures urgents per a vetllar pels drets fonamentals de les persones privades de llibertat.

Gràcies a la pressió constant realitzada per part de la societat civil, la SMPRAV ha anat adoptant algunes mesures, que encara que han estat ben rebudes al principi, des de les entitats socials hem valorat en alguns casos com a tardanes i escasses. Tampoc han acabat de generar l'impacte desitjat per part de les persones privades de llibertat i les seves famílies, les qui constantment s'han queixat de la falta d'informació i de la incertesa que aquesta genera, augmentant la sensació d'angoixa. A més, l'efectivitat d'aquestes mesures ha variat en funció del centre penitenciar de referència. A l'actualitat **és necessari plantejar quines mesures cal adoptar per a dur a terme el desconfinament a les presons** i fer un retorn a la "normalitat". Convé tenir present que la retirada de l'estat d'alarma no implica que no s'hagin d'adoptar mesures per a continuar fent front al coronavirus i minimitzar els seus riscos, encara més en espais tancats on hi ha un gran nombre de persones, com ho són les presons.

Fa més d'una setmana que el Govern central va aprovar les diferents fases en què es faria el desconfinament, però encara no s'ha publicat cap informació específica sobre com es farà als centres penitenciaris. És per això que des de les entitats que treballem en la defensa dels drets de les persones privades de llibertat instem a la SMPRAV del Departament de Justícia a que aprovi un pla de desescalada a les presons que posi al centre els drets de les persones preses i les seves necessitats.

Propostes per a un pla de desescalada a les presons catalanes:

1.- Manteniment dels tercers graus amb control telemàtic, telefònic o personal amb l'objectiu de mantenir la reducció de la població reclusa. L'Alta Comissionada de les Nacions Unides per als Drets Humans, Michelle Bachelet, el 25 de març de 2020 va recomanar als Estats que adoptessin mesures urgents per a protegir la salut i la

seguretat de les persones privades de llibertat i, per a tal comesa, advocava per la reducció de la població penitenciària. En aquest sentit, tenint en compte que durant els últims mesos s'han mantingut els contagis per Covid-19, cal prolongar aquesta mesura el màxim temps possible.

Així mateix, cal tenir present que la mesura s'ha aplicat de manera efectiva i ha donat bons resultats, tant per a l'administració penitenciària com per a les persones privades de llibertat i les seves famílies.

De la mateixa manera, en el cas d'aquelles persones que es trobin en tercer grau per l'acumulació de permisos consecutius, aquests permisos no s'han de considerar perduts per la resta de l'any.

Per últim, és necessari fer extensives aquestes mesures a aquelles persones que compleixen condemna a centres de règim obert.

2.- Ampliació d'altres mesures per a assegurar el reforç del compliment de la condemna en llibertat o semilibertat. És necessari que, de forma generalitzada, s'adoptin mesures tendents a concedir règims oberts i de detenció domiciliària per a persones en règim de l'article 100.2 del Reglament Penitenciari (RP), de persones majors de 65 anys, dones embarassades o mares amb fills/es dins la presó, o de persones malaltes cròniques. Així mateix, recomanem ampliar aquestes mesures a altres col·lectius, com les persones que encara que no tinguin una malaltia crònica, tinguin patiments que són d'alt risc enfront la Covid-19. Tots ells constitueixen grups de risc o especialment vulnerables davant el contagi per la Covid-19 segons els criteris mèdics fixats, de manera que cal donar-los una especial protecció. A més, l'excarceració d'aquestes persones afavoreix el manteniment de nivells més baixos de població a les presons, de manera que és important que es continuïn impulsant aquestes mesures perquè arribin a més persones privades de llibertat i mantenir nivells encara més segurs.

3.- Concessió de progressions a tercers graus per a aquelles persones amb condemnes curtes o bé que ja estiguessin gaudint de permisos abans del confinament, així com a les persones que ja hagin complert les $\frac{3}{4}$ parts de la seva condemna. Les persones amb condemnes curtes o aquelles que ja haguessin estat gaudint de permisos abans de la declaració de l'estat d'alarma han de ser posades en llibertat a través de la progressió a tercer grau de l'article 86.4 RP. Cal actuar de la mateixa manera amb les persones que ja hagin complert les $\frac{3}{4}$ parts de la condemna, havent-se d'elevant-se a més al JVP la proposta de llibertat condicional.

Així mateix, s'han d'estudiar i aplicar mesures alternatives a la privació de llibertat en altres situacions d'especial vulnerabilitat: persones preses amb problemàtiques de salut mentals, persones amb problemes de drogodependència, persones amb responsabilitats familiars a l'exterior, etc., utilitzant i habilitant recursos fora de les presons per al major nombre possible de persones preses.

De la mateixa manera, sol·licitem que aquelles persones es trobaven en el règim de l'article 100.2 RP abans de l'estat d'alarma han de tornar a sortir amb progressió a tercer grau telemàtic.

4.- Reactivació d'activitats per a iniciar el procés de normalització de la vida a la presó. Tant les activitats de tractament com les formatives, de derivació a recursos externs, d'oci, etc., han de començar a recuperar-se tan aviat com sigui possible. Es tracta d'activitats les que compleixen amb el mandat constitucional de la pena privativa de llibertat: la reinserció i resocialització de les persones preses. En aquells casos en què les activitats es duguin a terme en grups grans, es proposa **dividir els grups en subgrups reduïts** per tal de facilitar el manteniment de les distàncies de seguretat, segons els criteris que s'estableixin des del Departament de Salut. En qualsevol cas, cal disposar dels mitjans i mecanismes necessaris per a facilitar les activitats. En aquest sentit, és essencial:

- a. Recuperar el ritme legal de celebració de Juntes de Tractament i, amb això, d'adopció d'acords referents a classificació de les persones preses, concessió de permisos i sortides programades.
- b. Recuperar, amb les oportunes mesures de seguretat –en això, seguint en tot cas les pautes i estàndards que s'adoptin a l'exterior– de les activitats de tractament, ocupacionals, esportives, educatives, laborals i de qualsevol altra mena dels Centres Penitenciaris, amb entrada de professionals i personal d'associacions col·laboradores.
- c. Fi de l'aïllament modular i recuperació de les activitats en instal·lacions comunes (àrea sociocultural, poliesportiu; cursets...).
- d. Recuperar, amb les oportunes mesures de seguretat, l'accés als centres penitenciaris de les persones integrants d'ONGs i entitats externes, i de la possibilitat d'entrevistes amb persones privades de llibertat a través de locutori.
- e. Reactivació dels Serveis d'Orientació Jurídica Penitenciària

5.- Manteniment de les videotrucades amb les familiars i persones properes de les persones privades de llibertat. Durant els mesos en què s'han aplicat les mesures restrictives de contacte amb l'exterior a les presons les videotrucades han estat un mecanisme efectiu per garantir els vincles amb les famílies de les persones privades de llibertat. No obstant això, és necessari que, d'una banda, s'augmenti considerablement el nombre de mòbils o de dispositius disponibles i, d'altra banda, que s'augmenti el temps de durada de les videotrucades, especialment mentre no es puguin dur a terme vis a vis. A més s'ha de garantir la gratuïtat d'aquestes videotrucades.

Així mateix, és necessari que es treballi per incrementar el nivell de privacitat de les trucades, tal i com sol·liciten reiteradament les famílies de persones preses. En qualsevol cas, **el manteniment de les videotrucades ha de continuar facilitant aquests contactes una vegada es restableixi la normalitat a les presons**, especialment per aquelles famílies que, pel motiu que sigui, tenen dificultats per a fer visites en els centres penitenciaris.

6.- Manteniment de les trucades i de les trucades extraordinàries acordades durant el confinament, per tal de garantir que el contacte amb les famílies i persones properes es pot fer amb major freqüència i que no es deixa a ningú enrere. És necessari garantir la gratuïtat d'aquestes trucades.

7.- Restabliment de les visites. És imprescindible que s'elabori i executi un pla per al restabliment progressiu de les visites de familiars a la presó. Per a poder-ho realitzar de manera concordant amb la situació sanitària actual, proposem:

- a. **Que s'ampliïn els dies de visita de familiars** per a evitar que hi hagi massa persones esperant a les entrades dels centres penitenciaris. És necessari compatibilitzar que no hi hagi aglomeracions amb el restabliment del drets de les persones preses a poder veure i parlar amb els seus familiars. Així mateix, entenem que es podria fixar un restabliment progressiu en fase de dues setmanes consistent en els següent:
  - **Fase 1:** Visites de 3 familiars (incloent persones majors i menors d'edat) com a màxim mitjançant locutori.
  - **Fase 2:** Restabliment de les visites ordinàries mitjançant locutori.
  - **Fase 3:** Restabliment dels vis a vis.
- b. **Que s'autoritzi els familiars i persones properes el desplaçament per a realitzar visites als centres penitenciaris** (situats tant dins com fora de la província) i que, en tot cas, hi hagi coordinació amb els cossos policials per a evitar que les persones que vagin a visitar a centres penitenciaris siguin sancionades. A més, cal tenir en compte que, sens perjudici que el Reglament Penitenciari estableixi que les persones preses han de complir la seva condemna en el lloc en el qual tinguin el seu arrelament, la realitat a la pràctica és molt diferent. Si bé el fet d'estar complint condemna en una presó fora del teu arrelament no és una raó per a excarcerar, sí és una situació a tenir en compte de cara a l'afectació que les mesures adoptades i que s'adoptin tinguin per aquestes persones. Per això, recomanem també que s'estudii la possibilitat que el major nombre de persones preses que així ho desitgin siguin traslladades per complir condemna prop del seu lloc d'arrelament.

8.- Estudi de mesures per a compensar el temps en què les persones preses no han pogut participar en activitats i programes de tractament, assegurant així que la finalitat de la pena privativa de llibertat té un sentit positiu. En aquest context, poden estudiar-se fórmules com l'accés al tercer grau o llibertat condicional anticipades, o la reducció del temps de condemna.

9.- Estudi de la seroprevalença que estimi el percentatge de persones privades de llibertat que ha desenvolupat anticossos vers la Covid-19.